

STUDIJE

PASTORAL KRŠTENJA DJECE PRETKRSNA KATEHEZA

Petar Aračić

I. POLAZIŠTE. SITUACIJA. PROBLEM

Crkva se u svom povijesnom hodu našla u dekrizacijanom ambijentu gdje su mnoge stvarnosti vjere izgubile na svojoj važnosti i vrijednosti. Zato je osjetila potrebu da bolje produbi svoje otajstvo /usp. GS 2/, revidira svoje određene strukture, prilagodi ih ili dokine. Upravo u ovom svom povijesnom hodu morala je zauzeti jasnija i čvršća stajališta u mnogim pitanjima.

Tako drugi vatikanski sabor u Konstituciji o svetoj liturgiji, među ostalim zah-tijevima i sugestijama obnove i prilagod-be, traži da se "preradi obred krštenja djece i prilagodi pravom stanju djetinjstva; neka se u tom obredu jasnije istaknu uloge i dužnosti roditelja i kumova" /SC 67/. 15. svibnja nastaje tako novi

Obred koji je proklamiran 8. rujna 1969¹.

Ako se ima pred očima da je taj obred krštenja djece² u strogom smislu riječi prvi i jedini u povijesti Crkve, onda je to s jedne strane znak kako Crkva, vođena Duhom Svetim, dozrijeva u svom povijesnom hodu, kako osjeća potrebu bolje osvijetliti i definirati dio svog života. S druge strane, taj događaj znak je i krize u kojoj se već dugo vremena nalazi upravo krštenje male djece, napadano s više strana.

Već godine 1943. krštenju djece usprotivio se na teološkom polju protestantski teolog Karl Barth. On takovu praksu smatra duboko poremećenom, kao nekom ranom na tijelu Crkve³. Njegov istup bio je povod diskusijama na svim područjima: egzegetskom, patrističkom,

¹ Kod nas je Obrednik proklamiran obveznim 29. o4. 1970.

² Izraz "krštenje djece" upotrebljen je u smislu novorođene, odnosno male djece.

³ Barth, K., Die kirchliche Lehre von der Taufe Theologische Studien, 14), Zürich 1954³, str. 28 sl.

O diskusiji između Karl Bartha i ostalih može se vidjeti literatura kod: Raske, M.,-Lengsfeld, P., Die Kindertaufe in Diskussion und Praxis bei nichtkatholischen Kirchen, u: Kasper, W., (izd), Christsein ohne Entscheidung oder Soll die Kirche Kinder taufen?, Mainz 1970, str 21-54, ovdje 51 sl., nota br. 94.

dogmatskom i pastoralnom, ali je problem ostao neriješen sve do naših dana. Tako je krštenje djece u Crkvi postalo stvarno "vruća tema".

Na egzegetskom polju dotični se problem ispitivao u velikoj mjeri i o njemu se mnogo diskutiralo⁴. Iznijeti su dokazi za i protiv. Rezultati svega: može se reći da nema definitivnog odgovora glede krštenja djece u samom nastanku Crkve, jer Novi zavjet ne govori o njemu izričito⁵. Međutim činjenica da Novi zavjet ne govori izričito o krštenju djece ne može biti dokaz ni za ni protiv⁶. Većina autora misli da se poslije svih analiza može reći da biblijski tekstovi ipak na indirektan način svjedoče praksu kršćavanja djece u apostolsko doba⁷.

Međutim, ne može o tome danas u krajnjoj liniji odlučivati činjenica da li je prva Crkva prakticirala ili nije prakticirala krštenje djece, nego je važno kako Biblija gleda na krštenje kao takovo⁸. A upravo je u tom smislu Novi zavjet jasan: vjera naime i krštenje idu zajedno, tj. vjera treba prethoditi krštenju /usp. Mk 16,16/⁹. Zato se slobodno može reći: ako je krštenje djece prakticirano, sigurno je vjera odraslih morala garantirati rast djece u vjeri¹⁰.

Patrističari su brojnim djelima dali također svoj udio u tom području¹¹. Dragocjena su njihova svjedočanstva o teškoćama koje su postojale već od po-

četka, ali je dragocjenije svjedočanstvo da je krštenje djece već praksa u drugoj polovici drugog stoljeća.

Mnogobrojne su diskusije o krštenju djece i s dogmatskog gledišta. Sabirući sve rezultate diskusija može se reći, s većinom katoličkih dogmatičara, da ne postoji teološki dokaz protiv krštenja djece, ali s pretpostavkom, da dijete može imati udjela u osobnoj vjeri roditelja i iz ovog udjela u njoj rasti¹². Kad bi se načelno odbacilo krštenje djece ili propustilo jednostavno slobodnom izboru roditelja, ne bi to bio korak prema obnovi Crkve, nego upravo protivnom. Bio bi to dokaz da roditelji zajedno sa župskom zajednicom i njenim predvođiteljem nisu više svijesni poslanja koje im je Krist povjerio. Nažalost danas imamo mnogo takvih i roditelja i zajednica. I to su upravo stvarni i pravi problemi krštenja djece u naše vrijeme¹³.

Istraživanja, koja su pokazivala upravo porazna stanja vjere kod roditelja, nekima su poslužila kao povod da zbog toga i praksu krštenja djece kao takvu stave u pitanje¹⁴. Ambijent se duboko promijenio i nadanja glede vjere i rasta u vjeri djece, koju krštavamo, sigurno nije kao što je nekad bio. Ali, tako smo u stvari sišli na pastoralno područje.

Činjenicu da Crkva ne može više računati na pomoć ambijenta, osjetila je među prvima crkva u Francuskoj, koja

⁴ Dovoljno se prisjetiti nekih imena kao: O' Cullmann, E. Schlink, R. Schnackenburg, A. Strobel, i drugi.

⁵ Usp. Schnackenburg, R., Die Taufe in biblischer Sicht, u: Molinski, W. (izd), Diskussion um die Taufe, München 1971, str 15-36, ovo 26.

⁶ Usp. Grasso, D., Dobbiamo ancora battezzare i bambini?, Assisi 1972, str 28-38, ovo 37 sl.

⁷ Usp. Cullmann, O., Le bapteme des enfants et la doctrine biblique du bapteme, Paris 1948, str 21-22.

⁸ Usp. Schnackenburg, cit. čl., u: Molinski 26 sl.

⁹ Usp. Kasper, W., Glaube und Taufe, u: Isti (izd), cit. dj., str 129-159, posebno str 144-146.

¹⁰ Usp. Leroy, H., Kennt das Neue Testament die Kindertaufe, u: Kasper, cit. dj., str 55-71, ovo 70 sl. Pogledati također Schnackenburg, cit. čl., str. 31 sl.

O odnosu vjere i krštenja vidjeti također Grasso, cit. dj., str 67-83.

¹¹ Tako na pr.: Jeremias, J., Die Kindertaufe in den ersten vier Jahrhunderten, Göttingen 1958; Didier, J. Ch.-Rougent, A.M., Faut-il baptiser les enfants? La reponse de la tradition. Paris 1967; Grimaglia P.M., Il battesimo dei bambini nei primi quattro secoli, Brescia 1973; Grasso, cit. dj., str 49-66.

¹² Usp. Lehmann, K., Das Verhältnis von Glaube und Sakrament in der katholischen Theologie, u: Molinski, cit. dj. str 104-137, ovo: 129 sl.

¹³ Usp. Reinhardt, K., Die Kindertaufe in dogmatischer Sicht, u: Trier Theologischer Zeitschrift, 79 (1971) str 193-207, ovo 207.

¹⁴ Usp. Von Allmen, J. J., Reflexions d'un protestant sur le pedobaptisme generalise, u: La Maison de

se ovdje našla u dijaspori. I problem krštenja djece življen je stoga ranije, i već 1951. susrećemo neke sugestije u dokumentu: "Directoire pour la pastorale des sacrements"¹⁵. Traži se ozbiljna priprava roditelja za odgojiteljsku ulogu njihove krštene djece.

Od šezdesetih godina naovamo možemo primijetiti mnogobrojne diskusije glede odnosa vjere i sakramenta¹⁶, ali i nove sugestije za krsni pastoral¹⁷. Francuski biskupi 6. 12. 1965. izdaju novi dokument o pastoralu krštenja: "La pastorale du bapteme des petits enfants"¹⁸. Znakovita su tri izraza iz tog dokumenta: "delai" - vrijeme očekivanja; "dialogue" - dijalog s roditeljima kao metoda; i "cheminement" - postupno uvođenje¹⁹. Također se upozorava na izbjegavanje ekstremizma bilo u smjeru rigorizma bilo laksizma²⁰ i da se ozbiljno pristupi tom pastoralnom djelovanju priprave roditelja, jer Crkva ne može krstiti bez garancije odgoja u vjeri.

U vremenu izlaska novog Obrednika /1969/ u Francuskoj nastaje prijedlog o krštenju na "etape"²¹. Biskupi na zasjedanju u Lourdes-u 15-20 II. 1971. izražavajući svoje pozitivno stajalište glede novog Obreda krštenja djece kritički su se osvrnuli na prijedlog krštenja na "etape" i upozorili roditelje da trebaju nastaviti krštavati svoju djecu, a oni koji se o

ovom pitanju izražavaju i odnose olako, trebali bi se pitati da li misle u skladu s Crkvom²². Ali biskupi podvlače da se krštenje može slaviti samo u vjeri Crkve. Stoga roditelji trebaju biti pripravljeni da budu u stanju ispovjediti i ispovijediti tu vjeru, a isto tako osposobljeni i obvezani na vjerski odgoj svoje djece.

Unatoč jasnim pozicijama biskupa Francuske i poziva da se pristupi ozbiljnijoj pripravi roditelja, te da se ne preki- da tradicija koja ide od početaka same Crkve²³, i dalje postoje napetosti glede krštenja djece, a problem se proširuje i na vjenčanje u Crkvi za koje se smatra da je jedan od uzroka traženja krštenja djece. Naime, neozbiljnost u pripravi na taj sakrament priječi ozbiljniji pristup pastoralu krštenja. Tako nastaje "lančana" reakcija, koju treba prekinuti²⁴.

U Zapadnoj Njemačkoj teolozi narotiv predbacuju²⁵ katoličkoj Crkvi određeno zakašnjenje u diskusiji o krštenju djece u usporedbi sa francuskom katoličkom ili njemačkom protestantskom Crkvom. Pad broja krštenja i postavljanje tog problema mogao se jasno vidjeti već 1967²⁶. Ovo predbacivanje izazvalo je brojnije studije. Tako neki predlažu da se krštenje odgodi do vremena kad bi dijete bilo u stanju učiniti čin vjere sa svim psihološkim ograničenjima svoje dobi²⁷. Drugi predlažu da se prakticira

89 /1967/ str 66-86, ovdje 75.

¹⁵ Dio ovog dokumenta nalazi se u: Dedier, J. Ch.-Rouget, A.M., Faut-il baptiser les enfants? La réponse de la tradition. str 275-276.

¹⁶ Pogledati napose: Gerbe i drugi, Ils demandent le bapteme pour leur enfant, Paris 1966; Laurentin, A., Bulletin bibliographique sur le probleme "foi et sacrements", u: Paroisse et Liturgie, 46 /1964/ str 534-552.

¹⁷ Vidi: Gerbe, cit. dj. Baumgarnter, J., Neubewinnung über die Kindertaufpraxis in Frankreich, u: Gottesdienst, 2 /1968/ str. 158 sl.

¹⁸ U: Semaine religieuse de Paris, 9 /1966/ str. 242-251.

¹⁹ Usp. ondje, str. 247-248.

²⁰ Usp. ondje, str. 246-247. Više o dokumentu pogledati: Grasso, cit. dj., str. 124; Netzer, J., Das Taufgespräch in der Gemeinde, Greiburg i. B., 1976,

-str. 25.

²¹ Opširnije o modelu pogledati: Grasso, str. 195-218.

²² Usp. Grasso, 216-218; II Regno documenti, 239 /1972/ str. 130.

²³ Usp. La documentation Catholique, 4 svibnja 1975, str. 427-230.

²⁴ Usp. Grasso, D., Riesplode la questione sacramentale, u: La Civiltà Cattolica, 126 /1975/ str. 160-166.

²⁵ Usp. Netzer, cit. dj., str. 21 sl.

²⁶ Tako na pr. u Münchenu se ne krsti već 25% djece kršćanskih roditelja, usp. Zulehner, P. M., Zur Taufe Schulpflichtiger Kinder, u: Lebendige Seelsorge, 3 /1978/ str. 155.

²⁷ Kasper ima određenu simpatiju za ovaj prijedlog, cit. dj. /izd. Kasper/ str. 157.

samo krštenje dorađlih koje bi bilo znakovitije od krštenja djece²⁸. Treći je prijedlog da se i roditeljima vjernicima ostavi slobodni izbor da li će krstiti djeću ili ne²⁹. U praksi pak vidimo i iz ostale literature da se ne eksperimentira previše, da postoji sklonost krštenju djeće i da je provedena ozbiljna priprava roditelja, koja je obvezna za sve roditelje koji traže krštenje za svoju djecu³⁰. Ako roditelji nisu spremni prihvatiti ozbiljnu pripravu ili plodovi priprave nisu vidljivi, ako nema osobe blize roditeljima da bi mogla ispuniti odgojiteljski zadatak, krštenje treba odgoditi. Taj stav njemačkih biskupa, kao i odgovor spomenutim prijedlozima uz jasan stav u prilog krštenja djeće i ozbiljne priprave, jasno je zauzela i opća sinoda u Würzburgu³¹.

Iako Crkva u Italiji nije proživljavala onu krizu vjere kao u Francuskoj, ipak procesi sekularizacije su se osjetili u domenama crkvenog života i biskupi su, nakon izlaska novog Obrednika, željeli učiniti utemeljen prijedlog za pastoral sakramenata, pa su stoga organizirali pastoralno istraživanje³². Rezultati tog istraživanja pokazali su da se mora prvenstvo dati pravoj i ozbiljnoj evangeliza-

ciji³³. Iako se u zemlji tako vezanoj uz tradiciju pitanje krštenja djeće gotovo nije postavljalo, ipak se biskupi pitaju i pitaju sve vjernike: da li se može reći da to sve izvire iz dubokog "religioznog osjećaja", iz autentične kršćanske vjere? Zbog te opravdane sumnje biskupi u spomenutom dokumentu naglašuju potrebu da mjesne crkve više vrednuju pretrksnu katehezu za roditelje i da su za tu katehezu odgovorne župske zajednice.

Crkva u Hrvata, unatoč svoje jake tradicije, zahvaćena procesima sekularizacije, urbanizacije, ateizacije, indiferentizma, osjetila je također pad broja krštenja, kao uostalom i cjelokupnog prakticiranja vjere³⁴. Osim dva biskupska dokumenta: "Smjernice za pastorizaciju krštenja" /12. 10. 1973/ za bolju provedbu novog Obrednika /obvezatnog od 29. 4. 1970!/, i "Smjernica za pastoralnu praksu sakramenata kršćanske inicijacije" od 11. 4. 1978., koji traže ozbiljnu pripravu roditelja koji traže krštenje svoje djeće, ne možemo se pohvaliti prebogatom literaturom, raspravama i prijedlozima³⁵.

Iz ove panorame vidimo da se ne stav-

28 Tako Schoonenberg, P., *Theologische Fragen zur Kindertaufe*, u: Kasper /izd/, cit. dj., str. 108-128, ovo 127.

29 Usp. Leroy, H., *Kennt das Neue...*, u: Kasper, cit. dj., str. 71. Treba spomenuti u ovim diskusijama i poznatog liturgistu Fischer-a B., *Christsein ohne Entscheidung oder Soll die Kirche Kinder taufen*, u: *Trier Theologische Zeitschrift*, 80 /1971/ str. 122-125; *Isti, Ist Frankreichs Kirche müde? Seelsorge in der Erneuerung*, u: *Christ in der Gegenwart*, 25 /1973/ str. 3 sl.; Više u: Netzer, cit. dj. str. 185-186.

30 *Pastoralanweisung Njemačkih biskupa*, u: Molinski, cit. dj. str. 183-185.

31 *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland. Offizielle Gesamtausgabe I*, Herder, 1976, str. 227-257.

32 Istraživanje je organizirano 1972. a rezultati obrađeni i objavljeni 1975: CEI, *Evangelizzazione e sacramenti. Situazione pastorale oggi in Italia*, Roma 1975.

33 Usp. dokumenat iste Bisk. konf. *Evangelizzazione e sacramenti. Documento pastorale dell'Episcopato Italiano*. Torino-leumann 1974, br. 61; 13 i

"deliberazioni" br. 7.

34 Još 1976. nadb. Franić u interviuu u *Veritasu* 4 /1976/ str. 11 reče da se u gradovima već ne krštava "više od 10% djeće, a od krštenih bar 30% - da budem optimist - ne prima prvu pričest, a 50% ne prima crkveno vjenčanje". Usp. i Jukić, J., *Kako su industrijalizacija i društvene promjene djelovale na religioznost u nas?*, u: *Crkva u suvremenom svijetu*, 1 /1979/ str. 34-46.

35 Uz *Krštenje vašeg djeteta*, Zagreb 1971., i Kustić, Ž., *Hoćeš li se krstiti?*, Zagreb 1978., imamo svega nekoliko članaka koji tretiraju bilo pastoralnu bilo teološku problematiku: Skračić, A., *Novi problemi u pastoralu sakramenta krštenja*, u: *Služba Božja* 3/1977/ str. 200-208; Bavčević, A., *Sakrament krštenja u našoj pastoralnoj praksi*, u: *Služba Božja* 3/1977/ str. 209-212; Bezić, Ž., *Krsni razgovor*, u: *Bogoslovska smotra* 2 /1979/ str. 325-330; Bezić, Ž., *Kršćanska inicijacija djeće i mladeži*, u: *Bogoslovska smotra* /1975/ str. 413-424; *Isti*, *Sakrament kršćanske inicijacije*, u: *Bogoslovska smotra* /1973/, str. 260-268; Kuničić, J. *Bezuovjetnost krštenja*, u: *Crkva u suvremenom svijetu* 3 /1971/ str. 247-250; i Blaić, V., *Krštenje nije narodni običaj*,

lja u pitanje krštenje djece ni biblijski niti dogmatski, nego je u pitanju određena pastoralna praksa i njeni sadržaji. Pastoralu se nameće pitanje kakvu bi fizionomiju trebao imati da bi ovaj pastoral krštenja djece bio u skladu sa biblijskim i dogmatskim zahtjevima. Ne možemo prihvatiti prijedlog krštavanja samo odraslih, jer bi to bilo protiv tradicije cijele Crkve, a ujedno takvu promjenu ne odobravaju ni biblijski ni teološki argumenti. Protiv takvog prijedloga govore i argumenti kao na pr. da Božjem narodu pripadaju i djeca; da krštenje djece očituje upravo primat Božje inicijative i njegova dara; da bi se time prihvatila ideja o Crkvi "čistih i savršenih"; da djeca organski rastu u zajednici i sa zajednicom vjernika i imaju udjela u njenom životu od samog početka, itd. Ostaje, dakle, praktimirati krštenje djece ali po jednom obnovljenom pastoralu ovog sakramenta imajući stalno pred očima da vjera i sakrament krštenja idu zajedno! Ovo se ostvaruje ako su roditelji u stanju ispovijedati svoju vjeru - vjeru Crkve, svjesno preuzeti vlastitu odgovornost odgoja u vjeri krštene djece. Tim postaje jasno da je problem krštenja djece u stvari problem roditelja, tj. odraslih, koji su slaba strana našeg pastoralnog rada³⁶.

II. PROBLEM IMPOSTACIJE PRETKRSNE KATEHEZE

Vidjesmo da je problem pastoralni: u pitanju su roditelji-odrasli, koji su kroz

Crkva u suvremenom svijetu 3 /1970/ str. 238-245; Mandac, M., Teološko utemeljenje sakramenta krštenja, u: Služba Božja 3 /1977/ str. 187-199; Isti, Tumačenje Rim. 6,1-14 s posebnim osvrtom na krsni nauk, u: Bog. smotra, 43 /1973/ 225-238; Isti, Krst u Pavlovim spisima /I/, u: Bog. smotra 4 /1976/ 371-392; Isti, Krst u Pavlovim spisima /II/, u: Bog. smotra, 1 /1977/ 63-79.

³⁶ Odogovarajući K. Barth-u i na ovaj problem Bru-

processe dekristijanizacije postali slabi u vjeri, indiferentni, ali unatoč tome iz različitih pobuda traže krštenje svoje djece. Motive možemo ukratko sažeti na one koji se odnose na dijete, roditelje, treću osobu i međusobno isprepletene /koji se u praksi tako i susreću/.

Motivi koji se odnose na dijete: njegovo duhovno i tjelesno dobro, gdje roditelji očekuju određene "naklonosti" viših sila za duševno i tjelesno zdravlje djeteta, a ujedno bi to bila "vakcinacija" protiv misterioznih zlih sila; prosperitet glede društveno-crkvenih obveza, da ne bude nikakvih smetnji redovitim svečanim zgodama: kao što su prva pričest, potvrda i vjenčanje.

Motivi koji se odnose na roditelje: da im dijete ne može kasnije prigovoriti kad bi naišlo na spomenute smetnje društveno-crkvenog života da mu nisu "sve" dali; da dijete treba biti kao "oni" i njihovi pretci u obiteljskom i nacionalnom smislu.

Motivi koji se mogu odnositi na treću osobu: tu je rodbina koja iz različitih pobuda i na različite načine vrši pritisak; tu se zna dogoditi da postoji poslovna ili prijateljska povezanost sa svećenikom, pa "njemu za ljubav" traže krštenje.

Napokon motivi međusobno isprepleteni: slavlje je prilika susreta rodbine (darovi!); to je "rite de passage" kao potreba za nekim obredom i svečanim činom u određenim životnim situacijama; osiguranje obreda crkvenog sproveda itd.³⁷

no Dreher kaže: "Rana na tijelu Crkve nije krštenje nezrelih /maloljetnih/, nego nezrelost /"Maloljetnost"/ krštenih. Nije problem krštenje infantes, nego infantilnost tolikih odraslih... Kriza krštenja djece kriza je zajednice odraslih", u: Isti, Kindertaufe ihne Entscheidung?, Pastoralblatt, Hett 10 /1966/ str. 290-300, ovo 299.

³⁷ Usp. opširnije Gerbé i drugi, cit. dj., str. 37-63; Grasso, cit. dj., str. 84 sl; Netzer, cit. dj., str. 46-68.

1. KAKO STUPITI U DIJALOG S TIM DANAŠNJIM ČOVJEKOM?

Iz konstatacije indiferentizma i oslabljenja vjere kao i ovog letimičnog pregleda motiva koji su u veoma čestim slučajevima poticaj za traženje krštenja djece, vidimo da je proces dekristijanizacije zahvatio široko i duboko. Ljudi k tome kao da su sretni, zadovoljni i cjeloviti i bez vjere, kao da im ništa ne manjka. Često se dobije utisak kao da je već i samo pitanje o Bogu i kod pojedinaca i kod skupina nestalo, zamrlo³⁸

Imajući pred očima da toliki naši pokušaji nisu donosili određenu reakciju na naš navještaj, ostajemo toliko puta pod dojmom kao da kod modernog čovjeka nema više interesa za religioznu problematiku i kao da više nema prijemne "antene" za naš govor o Bogu. Svima nam se nameće tako goruće pitanje: kako pronaći put do ovog današnjeg, konkretnog čovjeka? Kako naći u njemu nešto prostora za religiozno? Kako pronaći tu točku u kojoj bi čovjek pokazao interes za vjersku problematiku?³⁹

U našoj pastoralnoj aktivnosti ima jedna temeljna pretpostavka u svezi navještaja, a ta je da je čovjek iz svog bitka usmjeren k Bogu, da čovjek svoje ostvarenje i spasenje može naći jedino u Bogu⁴⁰. To usmjerenje osjeća se u njemu kao otvorenost, nadilaženje sebe i stvarnosti, traženjem smisla itd. No, današnji čovjek upravo u našem navještaju veoma često ne osjeća da bi ta vjera bila njegovo najdublje i najodlučnije pitanje i problem, pitanje i problem njegova postojanja⁴¹. Čini se da veoma često zaboravljamo da prvi dar koji je Bog dao

čovjeku nije apostolska predaja, nego upravo čežnja, slutnja, usmjerenje njegova srca⁴². I to je razlog da ne pokazuje interes za naš navještaj. Zato je potrebno, prije svega, današnjem, civilizacijom, od sebi i od drugih, otuđenom čovjeku, pomoći da stane sam pred sebe, da se zapita za svoja nutarnja temeljna nagnuća i usmjerenja, da se pokuša razjasniti i svjesno i kao čovjek odgovorno postaviti prema svome postojanju⁴³

Prije, dakle, nego li čovjek postane svjestan svojih temeljnih egzistencijalnih pitanja, koja su najnormalnije mjesto gdje se može "ucijepiti" navještaj i vjera u ljudski život, teško je i ponajčešće neuspješno naviještanje indiferentnom sekulariziranom današnjem čovjeku. Naš bi zadatak stoga bio ovim "buđenjem" čovjeka za temeljna pitanja njegova postojanja pripremiti "teren" za navještaj. Idući tim putem vjerujemo da bi i današnji čovjek mogao osjetiti vjeru kao jednu bitnu dimenziju svoga postojanja i na taj se način u stvari otvoriti Radosnoj Vijesti spasenja.

2. UPOZNATI ČOVJEKA U NJEGOVU SOCIJAL- NOM AMBIJENTU I ŽIVOTNOM STANJU

Da bi mogao doći do dijaloga s današnjim čovjekom s ciljem pomaganja buđenja religiozne problematike, potrebno mu je pristupiti i upoznati ga u svojoj konkretnosti, što znači upoznati njegovu psihologiju, njegovu kulturu, tj. ambijent u kome je odrastao i ideje koje je od ambijenta i kulture tog ambijenta upio i od kojih je napravio svoj životni nazor⁴⁴. Neobično je važno da to upoznavanje bude što objektivnije,

³⁸ Usp. Kasper, W., *Glaube und Geschichte*, Mainz 1970, str. 224.

³⁹ Usp. Kasper, W., *Introduzione alla fede*, Brescia 1975³, str. 32-33.

⁴⁰ Usp. Kasper, W., *Die Heilssendung der Kirche in der Gegenwart*, Mainz 1970², str. 25.

⁴¹ Usp. Gevaert, J., *Esperienza umana e annuncio cristiano*, Torino-Leumann 1975, str. 22.

⁴² Usp. Floristan, C. S., - Useros, M. C., *Teologia dell'azione pastorale*, Roma 1970, str. 447.

⁴³ Usp. Kasper, *Heilssendung*, str. 26.

⁴⁴ Usp. Floristan-Useros, cit. dj., 447; 452.

jer kategorije mišljenja, način izražavanja i značenje riječi variraju prema pojedinim mentalitetima i kulturama.

Ali, čovjek ima također i svoj životni razvoj. Svako životno doba ima svoje probleme, svoja pitanja i krize. Da bi se moglo prići stvarno egzistencijalnoj problematici, potrebno je upoznati razdoblje u kojem se nalazi konkretni čovjek s kojim dijalogiziramo⁴⁵. I to razdoblje ima svoje specifične događaje i doživljaje u kojima se kriju određena pitanja, koja često ili ostaju neosviješćena ili neizražena i neformulirana ili nedovoljno razjašnjena. Treba uložiti velike napore u ovom procesu da čovjek pronade, formuliра i izrekne ta pitanja⁴⁶. Jer, čini se da treba dati za pravo J. Goldbrunner-u kad kaže da smo se tako često isključivo bavili samo "zrnom" koje "sijemo" u našem naviještaju, dok nam je "teren" često ostao nepoznat i toliko puta nije niti bio predmet našeg interesa ili brige⁴⁷.

Taj "teren" o kojem trebamo voditi redovito više brige da bi naš navještaj bio životan, da bi dohvatio čovjeka i da bi čovjek navještaj osjetio "svojim", jest njegovo iskustvo, napose iskustvo u kojem se kriju dimenzije religioznoga, odnosno u kojem se kriju određena pitanja i otvorenosti. Istina je da sva iskustva nisu jednako prikladna za buđenje određene egzistencijalne problematike, ali nam se čini nužnim iznijeti zapažanje poznatog pastoraliste Thilo-a, koji smatra slijedeća iskustva i doživljaje kao veoma prikladne za buđenje temeljnih čovjekovih pitanja o smislu njegova pos-

tojanja: pitanja odakle i kamo, koja si čovjek uopće može postaviti; sposobnost rađanja; rađanje kao čin; ljubav; bolest i smrt⁴⁸. Bilo bi pogrešno uzeti sve ovo događanje kao neke "direktne" dokaze Božje opstojnosti, nego se radi o iskustvima, događajima, gdje čovjek, u problematici i pitanjima koja se javljaju, doživljava sebe kao otvoreno pitanje, koji traži i mora tražiti odgovor na ta bitna pitanja svoga postojanja, što ga onda usmjeruje Bogu, koji se objavljuje i dolazi čovjeku u susret. Čovjek, koji ozbiljno prihvati problematiku koju mu nameću iskustva i doživljaji i koji nastoji produbiti značenje pitanja i svoje otvorenosti, već se nalazi na putu prema Bogu⁴⁹.

3. DANAŠNJI ČOVJEK I BIBLIJSKO-LITURGIJSKI GOVOR I ZNAKOVI

Drugo područje teškoća na koje treba računati u pretkrstnoj katehezi jest nerazumijevanje biblijsko-liturgijskog govora i znakova kod modernog čovjeka.

Svaki je liturgijski čin složen od riječi, akcija i znakova. Ti izrazi, slike, akcije i znakovi imaju svoj kontekst u kojem su nastali, a to je Biblija i Liturgija. Tako osnovni znak na pr. u krštenju, voda, ima svoje naravno značenje, ali ima i značenje koje joj daje Biblija kroz povijest spasenja. Tako i ostali znakovi kao mazanje krizmom, svjetlo, bijelo odijelo-oblačenje itd.

Da bi čovjek shvatio poruku i plodnosno imao udjela u jednom liturgijskom činu, kao na pr. u krštenju, - gdje se na

⁴⁵ Usp. Riess, R., Lebensstufen, in: Praktisches Wörterbuch der Pastoral-Anthropologie, Herder 1975, stupci 636-638, ovo 638.

⁴⁶ Usp. Floristan-Useros, str. 452.

⁴⁷ Usp. Katechese anthropologisch gesehen, u:

Kathechetische Blätter, 92 /1967/ str. 266-272, ovo 266.

⁴⁸ Usp. Beratende Seelsorge, Göttingen 1971, str. 113.

⁴⁹ Usp. Gevaert, 52

specifičan način susreće sa djelom spasenja: mukom, smrću i uskrsnućem Kristovim i po kojem se činu čovjek osobno i sa zajednicom stavlja na put spasenja, uključuje u povijest spasenja, povijest Božjih zahvata u ljudsku povijest, koji se ostvaruju i sada u ovom vremenu i na ovom određenom čovjeku nužno je potrebno i naravno od najveće koristi da čovjek lako razumije sakramentalne znakove i akcije /SC 59/ i da može sa razumijevanjem slijediti svijet biblijskog i liturgijskog govora. No, upravo se tu moramo ponovno okrenuti današnjem čovjeku - koji - zahvaćen svim spomenutim procesima naglašenog racionalizma, individualizma, koji je impregniran tehniciziranim mentalitetom, udaljen od prirode i njenih naravnih elemenata u iskonskom obličju, u čijem govoru gotovo nema prostora za slikovito specifičan način susreće sa djelom spasenja: mukom, smrću i uskrsnućem Kristovim i po kojem se činu čovjek osobno i sa zajednicom stavlja na put spasenja, uključuje u povijest spasenja, povijest Božjih zahvata u ljudsku povijest, koji se ostvaruju i sada u ovom vremenu i na ovom određenom čovjeku - nužno je potrebno i naravno od najveće koristi da čovjek lako razumije sakramentalne znakove i akcije /SC 59/ i da može sa razumijevanjem slijediti svijet biblijskog i liturgijskog govora.

No, upravo se tu moramo ponovno okrenuti današnjem čovjeku - koji zahvaćen svim spomenutim procesima naglašenog racionalizma, individualizma koji je impregniran tehniciziranim mentalitetom, udaljen od prirode i njenih naravnih elemenata u iskonskom obličju, u čijem

govoru gotovo nema prostora za slikovito izražavanje - i konfrontirajući sa tom stvarnošću i s tim čovjekom biblijski govor i liturgijske znakove - moramo postaviti veoma ozbiljno pitanje: da li je upravo taj današnji čovjek u stanju s razumijevanjem sudjelovati u jednom liturgijskom činu?⁵⁰.

To ne bismo po sebi nazvali "krizom liturgije"⁵¹, nego bismo radije trebali uvidjeti, među ostalim, i rezultat našeg određenog udaljavanja od "ambijenta" Biblije i Liturgije, odnosno potrebe ozbiljne liturgijske inicijacije današnjeg čovjeka. Zato i katehetski modeli moraju nužno biti smješteni i u sklop "povijesti spasenja", tj. u sklop Božjih zahvata u povijest i život čovjeka upravo po određenim znakovima, akcijama i događajima, po kojima je Bog postao i postaje čovjeku bliz⁵². Nije, dakle, Bog onaj koji bi u svojoj dinamici objavljivanja "izgubio" osjećaj za čovjeka i čovječju narav i mjeru, nego je čovjek onaj koji se je udaljio od sebe samoga, od prirode, od Objave i to upravo po promjenama i manipulacijama u koje je sam upao i napokon sam i stvorio. No, tom i takovom čovjeku Bog hoće govoriti. Treba imati na pameti tu situaciju i tražiti put koji vodi susretu.

Čovjek je u svojoj biti i po svojoj naravi audio-vizuelno biće sa dvije posebne snage: sluha, kojim prima riječ, čuje ju i vida, kojim zapaža sliku. U svom svagdanjem životu čovjek svoj govor nadopunjuje određenim znakovima, po kojima izražava svoje nutarnje stanje i događanje. Tako, osim govora, koji je redovito sredstvo i put izražavanja, čovjek se služi i drugim znakovima kao na pr. stisak

⁵⁰ Usp. Lengeling, E. J., Wort, und Bild als Elemente der Liturgie, u: Heinen, W., Bild, Wort, Symbol in der Theologie, Würzburg 1969, str. 177-206 ovo 184-190.; Kasper, W., Wort und Symbol im sakramentalen Leben; eine anthropologische Begrün-

dung, u: Heinen, str. 157-175, posebno 157-158.

⁵¹ Kasper, Wort und Symbol..., u: Heinen, str. 157.

⁵² Usp. Floristan-Useros, str. 555.

ruke, poljubac, zagrljaj po kojima izražava ono neizrečeno, koji put i neizrecivo, a što ipak postoji. To su, uz govor, akcije i znakovi kojima se izražavaju unutarnji stav i događanje.

I Bog sam, autor i poznavalac čovjeka, služio se i služi se tom pedagogijom znaka, slike, akcije. Služio se i služi se za čovjeka zamjetljivim stvarima da mu pokaže i svoje unutarnje raspoloženje prema njemu i da pokaže i samo čovjekovo unutarnje stanje. Dovoljno je malo zaviriti u Stari i Novi zavjet pa da nam bude očita ova stvarnost. Napokon i samo Kristovo utjelovljenje najočitiji je primjer tome.

Kad bi se čovjek stvarno zatvorio svakoj slici i slikovitom govoru, postao bi u stvari bolestan⁵³. Ne može se reći da se današnji čovjek baš posve zatvorio tom načinu govora i mišljenja, nego je točnije reći da se udaljio i da je udaljen od svijeta Biblije. Ipak, gledajući sve iznesene pojave, može se s dosta sigurnosti govoriti o postojećim simptomima ove moderne bolesti. O tome itekako u sakramentalnoj katehezi treba voditi računa⁵⁴.

Tako, da bi današnji čovjek mogao na pr. u znaku vode prepoznati Božje djelovanje, potrebno je zahvatiti još šire u njegove sposobnosti, a ne samo ograničiti se na biblijsko-liturgijsko tumačenje⁵⁵. Naime, čovjeku s ovim današnjim mentalitetom treba pomoći, osposobiti ga za razlikovanje stvari od značenja stvari, da se u njemu razvije sposobnost simboliziranja, da bi mogao vidjeti iza jednog objekta određenu nakanu osobe

koja mu želi nešto kazati. Tu dolazi također u pitanje i određeni poetski i estetski odgoj, koji je također važan i ukomponiran u ovu problematiku znakova, simbola i nasuprot njima čovjeka. Jer, napokon, znakovi, simboli, akcije sve su to u odnosu na čovjeka⁵⁶. Oni "govore" njemu, imaju određeno značenje za čovjeka. Kad ih čovjek uspijeva tako razumjeti, onda se također uspijeva izbjeći i određeno romantičko shvaćanje znakova i simbola, kao nečeg punog tajnovitih i skrivenih sila. I nadalje, onda takvo dozrijevanje u razumijevanju znakova i simbola dovodi čovjeka do nadilaženja neprestane opasnosti određenog magijskog i čarobnjačkog shvaćanja i samih liturgijskih znakova⁵⁷.

S druge strane trebat će neprestano naglašavati što su u stvari znakovi-sakramenti: oni su znakovi, geste učinjene od Boga. Tu onda uvijek u prvi plan dolazi svijest da je spasenje koje se događa po sakramentima, čisti Božji dar⁵⁸. Spasenje dolazi od Boga, a ne od ljudi i njihovih trikova, po kojima bi kao "kralji" od Boga spasenje.

Ovo nekoliko sugestija moglo bi doprinijeti postepenom poboljšanju sakramentalne kateheze i ujedno bi pomogle izbjeći tako rašireno magično shvaćanje sakramenata, pa tako i samog krštenja.

4. ZNAK U LITURGIJSKOM SLAVLJU

Sigurno je da jedno osvješćivanje glede simbola i znakova kao i upoznavanje s događajima Starog zavjeta nije krajnji

⁵³ Usp. Lengeling, cit. čl., str. 141.

⁵⁴ Kongregacija za Kler, Directorio Catechistico Generale, "U sakramentalnoj katehezi treba pridati veliku važnost tumačenju znakova. Neka kateheza po vidljivim znakovima dovede vjernike do spoznanja nevidljivih Božjih spasenjskih otajstava" /br. 57/.

⁵⁵ Usp. Negri, G., La catechesi della vita battesimale nella sua continuità cristiana, u: A.V., Il Ba-

ttesimo, Torino-Leumann 1970, str. 204-223, ovo 207.

⁵⁶ Usp. Kasper, Bild, Wort..., u: Heinen, str. 161.

⁵⁷ Usp. Negri, La catechesi..., u: cit. dj., str. 207.

⁵⁸ Usp. Maggioni, B., Il Battesimo come inizio di storia della salvezza, u: A. V., Il Battesimo, str. 13-32, ovo 16.

domet ni krajnji cilj. Treba uložiti mnogo truda i ponovno otkriti modernom čovjeku što znači i što je za nas liturgijsko slavlje. Liturgijsko je slavlje ponovno izvršavanje i primjenjivanje spasijskih Božjih zahvata povijesti spasenja /usp. SC 6/. To je slavljenje, ali i prisutnost, veličanstvenih Božjih djela koje je učinio u povijesti spasenja. I krsna novozavjetna kateheza uvijek se oslanja na te spasijske zahvate koje je Bog učinio tokom povijesti spasenja: u povijesti Izabranog naroda, u Kristovom životu i djelu, te u vremenu Crkve na njenom putu. To se povezivanje ne čini zato da bismo našli što više slika i znakova za krštenje, nego se tim povezivanjem na ta od Boga učinjena djela želi naglasiti efikasnost pojedinog sakramenta.

Krštenje je sakrament u kojem se aktualizira Božja snaga koju je pokazao tokom povijesti spasenja. Liturgijskim slavljenjem određenog sakramenta, konkretno krštenja, vjernik ulazi u tu povijest spasenja, ima udjela u Božjim zahvatima od početka do danas⁵⁹. Sakramentalni znak naznačuje i uprisutnjuje to Kristovo djelo naznačeno u Starom zavjetu a ispunjeno u Kristu i sada ponovno uprisutnjeno u slavljenju Crkve.

Znak u liturgijskom slavlju nije, dakle, nikakav prazni znak, nego ostvaruje ono što označuje. Tako krsna voda naznačuje ali i ostvaruje novo rođenje u život bez grijeha i smrti⁶⁰. Zato i naš pristup krsnoj katehezi želi poći tim putem: u povijesti spasenja uvidjeti Božja djela i zahvate izražene i ostvarene po određenim, za čovjeka vidljivim, ali današnjem čovjeku toliko puta nerazumljivim, znakovima, i tako mu pomoći da se ostvari ovaj susret Boga i čovjeka. Upravo je i sva

djelatnost Crkve, gdje i sama Crkva doživljava svoj vrhunac, usmjerena k tome da se u znakovima spasenja čovjek stvarno susretne s Bogom /usp. SC 10/. Zato treba poduzeti sve da se više ostvari ono osnovno usmjerenje liturgijske obnove općenito, a kod krštenja ovdje konkretno, da vjernici, ovdje roditelji, budu osposobljeni za stvarno, svjesno, aktivno i s vjerom sudjelovanje u liturgijskom činu, ovdje krštenju /usp. SC 11/.

5. SMJERNICE ZA PRETKRSNU KATEHEZU

Iz svega rečenog u ovom dijelu od 1-4 slijedi dosta jasna orijentacija za pristup pretkrsnoj odnosno krsnoj katehezi:

– Smatram da je prikladno polazište od egzistencijalne situacije roditelja u ovoj okolnosti rođenje djeteta, gdje treba pokušati doći do problematike koja se krije u tom događanju, a koja je prikladna za buđenje opće religiozne problematike, koja kao da na neki način nedostaje kod današnjeg sekulariziranog čovjeka.

– Drugi orijentir koji treba biti prisutan jest spomenuta problematika znakova koji su zastupljeni u samom obredu krštenja i akcija koje čine svećenik, roditelji i predstavnici zajednice, kao što su odgovori na pitanja, znak križa i drugi. U obredu oni su pozvani aktivno sudjelovati. Opasnost je da to učine bezsadržajno. Zato, dakle, mislim da razgovorom o znakovima i akcijama u redovitom životu, o istim znakovima i akcijama u povijesti spasenja te sakramentu krštenja, možemo doista odgovoriti spomenutoj problematici nerazumijevanja znakova i akcija u liturgijskim činima.

– Takvim postupkom omogućit ćemo roditeljima aktivno ali i svjesno sudjelo-

⁵⁹ Usp. A. V., *Catechesi dell'iniziazione cristiana; il Battesimo*, Roma 1975, str. 95.

⁶⁰ Usp. Jorissen, I., - Mayer, H. B., *Die Taufe der Kinder*, Innsbruck, 1972, str. 27.

vanje u krštenju i to tako da im geste ne budu puka izvanjska fikcija. To je ujedno put k oživljavanju i doživljavanju njihovog osobnog krštenja. Uostalom za ovu zgodu to je i zahtjev.

– Napokon ne smije se izgubiti iz vida i činjenica: kada govorimo o tom susretu s Kristom u sakramentu, koji je u biti misterij, da nužno ostaje nedorečen⁶¹. Stoga, kada govorimo o svim dimenzijama toga susreta, odnosno njegovim učincima, da je gotovo nemoguće - pogotovo ne odjednom - iznijeti sve bogatstvo toga događaja i događanja. Riječ događanje hoće reći da cijela povijest spasenja, koja za nekoga osobno počinje, koja biva prisutna⁶², nije samo obični momenat, nego se nastavlja, živi i ponire u dubine, u dubine dijaloga Boga i čovjeka. Zato naša preokupacija i neće biti iznošenje "kompletne" nauke o krštenju, nego inicirati roditelje u onu povijest koju započinje njihovo dijete krštenjem, a to je ona ista povijest spasenja koju su oni već započeli u svom krštenju. U tom smislu treba naglasiti neke važnije aspekte, neke samo natuknuti, već prema vjerskom stanju roditelja, te im onda predložiti postepeno produbljivanje dimenzija toga događaja, događanja.

– Zato nisam za impostaciju te kateheze koja bi polazila od "rasčišćavanja" motiva⁶³, jer, znajući za toliku neinformiranost i nezrelost u vjeri kod mnogih roditelja, u susretu s nama "ekspertima" u stvarima vjere - kako nas oni shvaćaju - roditelji bi bili stavljeni u podređeni položaj, osjetili bi se poniženima, a nas bi stavila u osjećaj i položaj superiornosti.

– Također bi trebalo dobro razmisliti o katehezi da ne bude gotovo isključivo poučavajuća, nego da sadrži i egzis-

tencijalne, biblijske i liturgijske dimenzije.

– Radi doživljaja zajednice-crkve i lakšeg razumijevanja, nužno bi trebalo ostvarivati barem jedan ili više susreta zajednički s više roditelja, odnosno uključiti u ovaj pastoral posebno pripremljene obitelji.

III. EGZISTENCIJALNO STANJE RODITELJA PRILIKOM ROĐENJA DJETETA I PITANJA KOJA PROIZLAZE IZ TOG DOGAĐAJA

Slijedeći temeljno usmjerenje za susrete s roditeljima prije krštenja, tj. egzistencijalni pristup, ovdje želim analizirati samu obitelj: promjene i osjećaje koji nastaju u događanju začeca, nošenja i rođenja djeteta. Vidjet ćemo iz analize kako je taj događaj veoma prikladan za početak dijaloga s roditeljima i to o njima samima, o budućnosti, o odgoju, o smislu života, patnje i smrti. Odmah se može zapaziti da su to temeljna pitanja i problemi čovjekova postojanja koje sada kao odrastao sebi postavlja /može i treba postaviti!/ i traži odgovor.

Imajući na umu današnjega sekulariziranog-indiferentnog čovjeka, ne treba misliti da je "gubitak vremena" strpljivo razgovarati o tim problemima i čovjeku upravo pomoći da si postavi što svjesnije i konkretnije ta pitanja. Naprotiv, tom "buđenju" treba dati širok prostor. To može biti predmet prvoga ozbiljnog susreta gdje bi roditelji trebali osjetiti da se radi o njima, da se za njih ima interesa, da se s njima dijeli njihovo doživljavanje i da ga se poznaje!

Ova analiza sastojat će se od tri dije-

⁶¹ Usp. Netzer, J., Das Taufgespräch in der Gemeinde, Herder 1976, str. 145.

⁶² Usp. Maggioni, cit. čl., str. 17.

⁶³ Usp. Talec, P., Le signe de la foi. Essai sur le bapteme, Paris 1967, str. 85 sl.

la:

1. promjene koje se zbivaju u tom razdoblju;
2. osjećaji-doživljaji koji nastaju;
3. egzistencijalni problemi na koje roditelji trebaju dobiti odgovor i s pravom ga očekuju.

1. PROMJENE U OBITELJSKOM ŽIVOTU

Prilikom rođenja djeteta zaokuplja svu pažnju. Ono je u središtu razgovora, pred-vidanja, nadanja. Ono je i u centru brige Crkve.

Gledajući, međutim, sam događaj rođenja, pojave novog čovjeka u jednoj obitelji u tom trenutku to je velik i zagonetan događaj upravo i prvenstveno za roditelje. Oni su nešto doživjeli. Oni su se za nešto odlučili. Oni su preuzeli riziko odgovornosti. Kod njih se u životu nešto promijenilo. Upravo su zato roditelji oni koji imaju potrebu da im se taj događaj osvijetli. Oni trebaju odgovor na određena pitanja koja se nezaobilazno nameću. Stoga i pastoralna preokupacija krštenja malog djeteta je u prvom redu preokupacija usmjerena na roditelje. Ako oni svjesno i odgovorno razumiju i prihvate ovaj događaj, to će ujedno biti i najbolji način ovog pastoralna i za samo dijete⁶⁴

1.1. Upoznati roditelje u njihovoj životnoj situaciji

Načelo koje nam se nameće trebalo bi biti: roditelje tamo "uzeti" gdje se nalaze⁶⁵. To prije svega znači upoznati ih u njihovom socijalnom i obiteljskom stanju. Uvidjeti probleme koji ih tište u materijalnim brigama svakidašnjice.

⁶⁴ Usp. Zulehner, P. M., Heirat, Geburt, Tod. Eine Pastoral zu den Lebenswenden, Herder 1976, str. 150.

⁶⁵ Teske, P., Das Taufgespräch, Essen /b. g./ str. 23.

⁶⁶ Usp. Exeler, A., - Zimmermann, D., Zur Praxis

Također treba uvidjeti obiteljsku situaciju sloge-nesloge, odnosa muža i žene, djece, njihovo zdravlje i uspješnost u rastu u svim dimenzijama itd. Kroz to upoznavanje doći će do izražaja i profil njihove vjere, stava prema Bogu, Crkvi i svećenicima.

1.2. Promjene koje su roditelji doživjeli

Ovo bi trebao biti veoma važan korak u ovom procesu tj. pomoći roditeljima da uvide neke svoje doživljaje u periodu oko sklapanja braka i napose im pomoći da zapaze događaj rođenja u svim njegovim dimenzijama. Zato je potrebno zajedno s njima pojasniti, formulirati i produbiti njihove doživljaje kako bi mogli osjetiti da se tu krije bogatstvo puno sadržajnosti ali i puno pitanja i nejasnoća. Zato je ovom dijelu potrebno posvetiti dovoljno pažnje i zadržati se duže na njemu⁶⁶.

1.2.1. Promjene koje se događaju sklapanjem braka

Može se ustvrditi da su promjene koje se događaju u skoro samo jednoj godini dana za dvoje mladih ljudi koji su započeli svoj bračni život doista mnogobrojne i da stvarno zasijecaju u srž njihove egzistencije.

Prije svega, svako od zaručnika donosi u brak "svoj svijet", "svoj jedinstveni svijet", sa svim njegovim sadržajima. Proces koji započinje osnivanjem braka je stvaranje "našeg svijeta", izgradnja jednoga "mi". Taj proces je neobično intenzivan u prvoj godini bračnog života⁶⁷. Ali taj proces ostaje i jedan od glavnih problema u prvim godinama braka⁶⁸

der Kindertaufe, u: Kasper, Taufe ohne Entscheidung, str. 16-187, ovo 176.

⁶⁷ Usp. Zulehner, cit. dj., str. 79-80.

⁶⁸ Usp. ondje, str. 83.

Drugi proces koji započinje ovom "promjenom" - osnivanjem braka - jest proces međusobnog prilagođavanja u intimnom bračnom životu. Seksualna dimenzija je veoma jaka i uspješno usklađena znači veoma mnogo za obiteljski život. Tu se inače znaju skrivati nezadovoljstva i nastajati prve krize braka⁶⁹.

Još jedan proces, koj je neizbježiv, a znade biti težak, jest promjena raznih slika i pretpostavki o braku i bračnom partneru. Početna idealizirana zaljubljenost ulazi u fazu dozrijevanja u pravu ljubav i prihvaćanju partnera onakvog kakav je. Taj proces također zna često biti mučan i izvor određenih kriza u započetom braku⁷⁰.

Napokon ne treba izgubiti iz vida da se stvaranjem nove obitelji uspostavljaju i novi odnosi prema obiteljima obadvoga i prema široj rodbini. Iskustvo pokazuje da se ti novi odnosi ne uspjevaju uvijek sretno uspostaviti. I često je to početak neuspjeha i konačnog upropaštenja nove obitelji. Zato i ovu dimenziju treba imati u vidu jer zna biti izvor duže krizne situacije za dotičnu obitelj⁷¹.

1.2.2. Promjene koje se događaju rođenjem djeteta

Rođenje, napose prvog djeteta, mijenja situaciju u braku neobično duboko i stvarno opipljivo. Doživljaj promjene započeo je već začecem, a za vrijeme trudnoće sazrijeva.

Gledajući brak striktno rođenjem djeteta dosadašnji brak postaje obitelj.

Egzistencijalno gledano muž i žena postaju otac i majka. Sociološki gledano od para postaje grupa⁷².

Rođenjem se događa promjena na relaciji članova obitelji. Ulazak "novoga" u obitelj zahtijeva od roditelja da zauzmu svoj stav prema njemu i da, imajući toga novog u vidu, podese svoj život, svoje međusobne odnose, vrijeme i rad.

Za majku, više od ostalih, rođenjem djeteta mijenja se cijeli životni ritam. Osim fizioloških promjena, tu su nove i trajne dužnosti s određenim ritmom kao što su hranjenje djeteta⁷³.

Sloboda, koja je inače goruće pitanje prvih godina braka⁷⁴, rođenjem djeteta postaje ograničena i za oca i za majku. Oni postaju vezani uz dijete i mnoge aktivnosti moraju se redimenzionirati.

Veći broj današnjih majki je zaposlen. Prilikom rođenja djeteta one su prisiljene izvjesno vrijeme napustiti svoje zvanje. S jedne strane one to osjećaju teško. S druge pak strane, buduća majka osjeća potrebu da se pripravi na događaj rođenja učenjem i pitanjima onih koji imaju iskustvo. Sve joj to daje osjećaj da se priprema na novo zvanje - zvanje majke⁷⁵.

Možda ne bi trebalo izgubiti iz vida ni promjenu koja se događa i za širi krug obitelji. Njihov stav zna biti pozitivan ili negativan, pa prema tome djeluje ohrabrujuće ili opterećujuće na mladu obitelj.

Iz ovog se kratkog presjeka vidi kako rođenje djeteta unosi mnogo promjena i zahtijeva zauzimanje stavova roditelja i

⁶⁹ Usp. A. V., Ehe und Familie, Mainz 1973, str. 37.

⁷⁰ Usp. Simon-Kaiser, A., Die junge Ehe, u: Struck G., - Loeffler, L., Einführung in die Eheberatung, Mainz 1971, str. 125-134, ovo 128.

⁷¹ Usp. ondje, str. 130.

⁷² Usp. A. V., Ehe und Familie, str. 38; Monneron, D., Autour de la naissance, u: Duperray, G., Les fa-

milles, l'eglise, et la foi, Paris 1973, str. 125-136; Zulehner, cit. dj., 153.

⁷³ Usp. Ausubel, P. D., - Sullivan, V. E., Das Kindesalter. Fakten-Probleme-Theorie, München 1974, str. 199.

⁷⁴ Usp. Zulehner, 83.

⁷⁵ Usp. Nagel, E. i L., Wochin Du auch gehst..., Innsbruck 1975, str. 75.

šireg kruga obitelji.

2. RODITELJSKI OSJEĆAJI PRILIKOM ROĐENJA DJETETA

Nakon što smo vidjeli promjene koje nastaju rođenjem, slijedi drugi dio ove analize: koji su osjećaji, doživljaji samih roditelja u ovom događaju.

2.1. Osjećaj radosti

To je prvi i temeljni osjećaj kod roditelja kad im se rodi dijete. Za njega imaju više razloga.

2.1.1. Dijete je zdravo

Začeće, nošenje i rođenje djeteta za ženu je ispit njene fizičke i psihičke zrelosti. Ona kroz vrijeme trudnoće živi u napetom iščekivanju usmjerenom na dijete. Mogućnost da ono bude rođeno s nedostacima tijela ili uma, da umre u porodu, drži majku u neizvjesnosti do samog trenutka poroda⁷⁶. Od te opterećenosti i življenja u neizvjesnosti nije isključen ni otac, nego je ispunjen gotovo jednakom zabrinutošću i za dijete i za ženu. Tako je rođenje zdravog djeteta posve opravdano izvor radosti i za majku i za oca.

2.1.2. Porod je sretno prošao

Sam čin rođenja nije malenkost. Unatoč velikom napretku medicine i život majke i život djeteta zna često biti ugrožen. Ako je porod sretno prošao za obadvoje, nastaje olakšanje, radost među njima tim je veća.

2.1.3. Roditelji se prepoznaju u novorođenčetu

⁷⁶ Usp. Ausubel-Sullivan, 198.

⁷⁷ Ne treba zaboraviti i mogućnost odsutnosti ove radosti kada je dijete vanbračno. U tim slučajevima dužnost je svih ublažiti tu gorčinu i učiniti sve da se i

Roditelji gledajući svoje novorođenčce mogu reći: to je tijelo njihova tijela, to je krv njihove krvi, to je život iz njihova života. Oni se u njemu prepoznaju. U tom djetetu se ostvarila njihova ljubav, postala vidljivom. Oni će na neki način živjeti i djelovati u njemu. Taj izvor radosti je kod roditelja dublji od spomenutih osjećaja, jer je to refleksija o njima samima, o novom biću i o njihovim međusobnim odnosima⁷⁷.

2.2. Osjećaj ljubavi koja se ostvaruje i časti

Začecem, tokom trudnoće te rođenjem nastaje velika promjena: postaju ocem i majkom, dobivaju svoje vlastito dijete. Ono je ostvarenje njihove ljubavi. Sve to doživljavanje čini da se braćni drugovi sada doživljavaju na jedan posve novi način⁷⁸.

Njihova ljubav dobiva nove kvalitete: postaje čistijom, upravljena prema drugom kao posebnom, kao osobi. Nove zahtjevnosti sa strane djeteta, majke, odgaja u njima nesebičnost i želju da drugog usreće. Međusobna ljubav dolaskom djeteta redovito postaje čvršća.

Samo dijete s vremenom će prepoznati tu roditeljsku ljubav i nestajat će u njemu početnog egoizma. Ono će uzvraćati svojom ljubavlju. Takva dinamika obiteljske ljubavi, sazrijeva u sve autentičniju ljubav koja želi ostvarenje drugoga, a ovdje napose novodošlog djeteta⁷⁹.

2.3. Roditeljski ponos

To da su postali otac i majka i da imaju dijete doprinosi nastajanju osjećaja

majka i dijete osjećaju primljenim od zajednice vjernika i od društva.

⁷⁸ Usp. Teske, 19; Nagel, 74.

⁷⁹ Usp. Teske, ondje; Nagel, 72.

ponosa. Oni su sudjelovali u tom velikom događanju stvaranja novog čovjeka. Taj osjećaj je posebno jak kod majke, koja se, posebno kod prvog djeteta, osjeća jednaka drugim majkama. Ona osjeća da je ispunila svoju biološku i društvenu funkciju majčinstva.

Izražavanje tog ponosa može se zapaziti upravo radosnim pokazivanjem novorođenčeta svima koji dolaze u obitelj⁸⁰.

2.4. Roditeljski osjećaj divljenja

Roditelji su ispunjeni radošću. Plod njihove ljubavi živi. Iznova radoznalo zagledaju u njegovo lice, oči, gledaju mu usta, ruke, noge. Sve je to u minijaturi, a opet tako komplicirano. Ipak sve funkcionira, srce mu radosno kuca. Razmišljajući o svemu zadive se riječima: to je genijalno!⁸¹.

Razmišljanje se nastavlja o tome kako nisu mogli predvidjeti hoće li biti djevojčica ili dječak i da i sada kad je tu ne mogu predvidjeti kakve će biti naravi. No, znaju da će izrasti u jedno "JA", ono što zovemo ljudskom odraslom osobom. Sve im je tako zagonetno, kao jedno čudo⁸².

2.5. Osjećaj odgovornosti

Strah, koji mnogi bračni drugovi proživljavaju i prije odluke da dadnu novi život jednom djetetu, te brige i spremanje za porod, izražaj je njihovog osjećaja odgovornosti. Osjećaju, naime, da je život pokucao na njihova vrata, da su odgovorili pozitivno i prihvatili brige koje više ne prestaju niti jednog dana⁸³. Ali taj je osjećaj odgovornosti poslije rođenja toliko nov, da se može

reći, da u tom obimu nije postojao prije začeca, pogotovo prvog djeteta, jer nisu mogli predvidjeti sve dimenzije koje uključuje odgovornost.

2.6.1. Stanje malog djeteta

Prvi krik malog djeteta znak je promjene zaštićenosti u majčinoj utrobi i ulaska u novu atmosferu što je za njega krizna situacija koja kod nekih slučajeva zna dovesti i do zagušenja⁸⁴.

Zatim krhkost, podložnost bolestima i nemoć izraziti se se, stavlja roditelje u bespomoćno stanje. Sve te dramatične časove proživljavaju roditelji zajedno s djetetom. Pitanje koje stalno lebdi pred njima jest: hoće li biti uspješan ovaj početak?⁸⁵.

2.6.2. Mogućnost smrti djeteta

Koliko god paradoksalno zvučalo ipak je stvarno: u ovom tako velikom i lijepom događaju početka i rasta života, roditelji to događanje proživljavaju i u ovoj dimenziji negacije života - smrti. Krhkost, podložnost bolestima, smrtnost dojenčadi, sve to roditeljima uprisutnjuje ovu stvarnost. Nije rijetko čuti spontano pitanje majke novorođenčeta: "Što bi Bog imao da ovo moje dijete umre?"⁸⁶.

2.6.3. Briga za odgoj

Odgajati u današnje vrijeme kod toliko ponuđenih modela i u ateističkim društvima, sigurno nije jednostavno. Pred njima su mnogi neuspjeli slučajevi iz krugova rodbine ili prijatelja, koji bude pitanje: a mi, hoćemo li mi uspjeti? Hoće li se naše dijete opredijeliti za stranu

⁸⁰ Usp. Teske, 19-20; Zulehner, 153; Ausubel-Sullivan, 197-198.

⁸¹ Usp. Teske, 19; Tilman, K., Staunen und Erfahren als Wege zu Gott, 1968, str. 13.

⁸² Usp. Grasso, 257; Teske, 19; Nagel, 76.

⁸³ Usp. Teske, 20.

⁸⁴ Usp. Ausubel-Sullivan, 205-209.

⁸⁵ Roditelji osjećaju da sami nisu dovoljni. Oni i njihovo dijete imaju potrebu spasenja i Radosne Vijesti. Tu opipljivo osjećaju svoju ovisnost o Bogu (usp. Netzer, 56/).

⁸⁶ Usp. Emeis, D., Zielgruppe Eltern, Herder, 1976³, str. 81.

dobra? Hoće li postati dobar i pošten čovjek? Kako odgajati da to postane?

I taj strah oko odgoja zna biti tako jak da se neki roditelji upravo odluče nema-ti djece⁸⁷.

2.6.4. Briga za budućnost djeteta

Neke od gornjih dimenzija mogu se izreći i u drugom vidu, to je naime, roditeljska preokupacija oko budućnosti djeteta. Oni mu žele omogućiti dobru ili još bolju budućnost, nego li je možda njihova sadašnjost. Zdravlje, zvanje, uspjeh, sreća i nesreća: o svemu tome misle već sada⁸⁸.

2.7. Roditelji su u krizi

Promjene koje dvoje mladih ljudi proživljavaju doista su mnogobrojne. Rođenje djeteta odlučujući je životni zaokret i zasijeca bitno u život muškarca i žene. To događanje je ispunjeno doživljajima, nesigurnostima, nejasnoćama i pitanjima tako intenzivno da se cjelokupno stanje može označiti krizom⁸⁹.

Svako krizno stanje traži razjašnjenje problema, doživljaja i pitanja, pa tako i ovaj cjelokupni događaj rođenja.

Autori često naglašuju da su roditelji posebno otvoreni pitanjima koja nailaze pojavom novoga života⁹⁰, a mi ćemo pogledati koja su to pitanja koja nastaju iz svih tih doživljaja.

3. PITANJA KOJA NASTAJU DOŽIVLJAVANJEM ROĐENJA DJETETA

Vidjeli smo da su roditelji u događaju rođenja ispunjeni osjećajima radosti,

ljubavi, ponosa, odgovornosti, divljenja i straha. Pojavak i tajna novog života izaziva taj čitavi spektar osjećaja. Svi ti osjećaji najuže su povezani s tim novim životom. Odakle život djeteta? Njegov smisao? Njegov cilj? I kao što su roditelji sudionici u nastanku toga novog života tako su dionici i u tim pitanjima, tj. ne postavljaju pitanja smisla, cilja i izvora samo za svoje dijete nego i za sebe.

3.1. Pitanje smisla osnovni je roditeljski problem

Industrijalizacija, urbanizacija, visoki standard života obećavali su mnogo našim današnjim generacijama. Ipak, osjeća se kod današnjeg čovjeka prevarenost i u biti nezadovoljstvo s rezultatima svoga napora i uspjeha. Današnji je čovjek postao zasićen onim što ima, ali je ostao prazan i iznevjeren glede očekivanja. K tome problemi anonimnosti, dinamičnosti svagdanjeg života i nove nesigurnosti i ekonomske i političke /nemiri i ratovi/, dovode čovjeka do pitanja: kuda sve to vodi? Smisao svega toga? To je svijet i roditelja. Ali, oni u ovom svom stadiju života imaju i doživljaj novog života i suočuju ga s ovom situacijom.

3.1.1. Patnja i zlo kao izazov smislu

Govoreći o strahu koji roditelji žive, vidjeli smo, među ostalim, da je to strah pred budućnošću. Tu budućnost djeteta mogu narušiti zlo i patnja.

Roditeljsko osobno iskustvo dovodi ih do svijesti o prisutnosti zla u ovom našem svijetu, i to već kao određene strukture, kao na pr. totalitaristički režimi, socijalna izrabljivanja, gdje je naj-nevažniji upravo čovjek.

⁸⁷ Usp. Teske, 20; Zulehner, 15; Jorissen-Mayer, 13.

⁸⁸ Usp. Zulehner, 154.

⁸⁹ Usp. Duss von Werdt, J., *Anthropologie der*

Partnerschaft, u: Struck-Loeffler, cit. dj., str. 49-72, ovo 69; Zulehner, 53; 150; 153.

⁹⁰ Usp. Zulehner, 30-31; Anciaux, P., *Sakramenti i život*, Zagreb 1969, str. 23.

Zlo je dalje prisutno u liku patnje. Čovjek živi sve vrste bolesti, udesa, osamljenosti, siromaštva. Svaki je na neki način dionik te stvarnosti koja se isprečuje ostvarenju cjelovitije sreće čovjekova života.

Tu je prisutnost i moralnog zla. Čovjek čini zlo i doživljava od drugih zlo, iako u sebi osjeća bezuvjetan poziv da ne čini zlo, da bude pravedan, da poštiva i ispravno vrednuje čovjeka kao osobu s neotudivim dostojanstvom.

Unatoč ovom bezuvjetnom pozivu, čovjek čini zlo, osjeća se toliko puta nemoćnim izvršiti dobro na koji ga nuka njegova nutrina. Tako se osjeća sudionikom zla koje postoji u svijetu⁹¹.

Tu su prisutna pitanja odakle prisutnost zla, zašto nevin trpi /malo dijete?/? Kako se može spasiti smisao čovječjeg postojanja?

3.1.2. Smrt kao negacija smisla života

Fenomen pred kojim se čovjek naj-nemoćnije osjeća i od kojeg je najviše ugrožen jest smrt. Iako po logici bio-fizičkih zakona čovjek dobro zna da mora umrijeti, ipak se u srčiki njegova bića diže protest protiv smrti. On je odbija kao nespojivu s dostojanstvom čovjeka.

I onda kad se uljulja u površno gledanje na ovu stvarnost, kod situacija gdje je moguće da izgubi nekog od svojih najbližih /kao vlastito dijete, nekog od bliže rodbine/ ili ih izgubi, doživljava okrutnost stvarnosti koja ne pita za blizinu i osjećaje. I tada se ponovno javlja egzistencijalni protest protiv takve stvarnosti i postojanja. Roditelji su u

ovom razdoblju upravo danima i mjesecima ispunjeni ovim mislima: život ljudski je doista besmislen ako je zatvoren u taj mali krug od nekoliko desetaka godina i ako smrt ima zadnju i to svemoćnu i nepopravljivu riječ i moć nad njim⁹².

3.1.2. Smisao - iskonska datost u čovjeku

Unatoč svih negativnih iskustava patnje, zla i smrti, čovjek u sebi "nepopravljivo" nosi jedno "ipak", ipak se isplati živjeti. Iznad i ispod svih katastrofa stoji u čovjeku neizbrisiva i neugasiva nada: život jednostavno ne može biti besmislen⁹³.

I taj osjećaj da život i postojanje mora imati smisao i da on mora biti ostvariv nije toliko plod razmišljanja i "učenja", nego jednostavno jedna datost koju čovjek nosi u sebi. Ta je datost u njemu iskonska a ne umjetna, definitivno, bezuvjetno i općenito prisutna⁹⁴. I upravo kad se čovjek pita o smislu svoga postojanja, pokazuje tada da je nekako u stvari "programiran" da traži Boga⁹⁵. To je jedno od temeljnih iskustava roditelja u događaju rođenja, koje trebamo skupa s njima zapaziti kao nešto pozitivno i od temeljne važnosti.

3.2. Spontano pouzdanje u osjećajima straha i odgovornosti

Temeljno što roditelji osjećaju pojavom novog života u svojoj obitelji jest da oni nisu sve dali. To dijete im je darovano i povjereno. U ovome ih treba poosvijestiti.

I osjećaj odgovornosti prožet je upravo tom dimenzijom povjerenosti. Dijete

⁹¹ Usp. Kasper, *Introduzione...*, str. 45.

⁹² Usp. Gevaert, *Esperienza*, 101-102; o problemu patnje: *Isti, Il problema dell' uomo. Introduzione all' antropofilosofica*, Torino-Leumann 1974, str. 212-233; Kasper, *Introduzione*, 44-45.

⁹³ Usp. Kasper, *Introduzione*, 47-50, ovo 47.; Činjenica da se čovjek obraća crkvi u nekim momentima života potiču na pitanje: nisu li to upravo okol-

nosti u kojima i sekularizirani čovjek traži ozbiljan susret s crkvom. Usp. Spital, H.J., *Taufe und Firmung aus der Sicht der pastoralen Praxis*, u: *Liturgisches Jahrbuch*, 21 /1971/ str. 79-81, ovo 81.

⁹⁴ Usp. Kasper, *ondje*.

⁹⁵ Usp. Huber, M., *Taufgespräch*, Regensburg 1976, str. 70.

ulazi u život roditelja sa svojim pravima, koja ne ovise o kulturnim ili ideološkim uvjetima, s dostojanstvom svoga bitka da je čovjek, jedinstven i neponovljiv. Roditelji upravo doživljavaju iza toga malog bića veliku Stvarnost. O njoj se treba zapitati.

Unatoč strahu pred neizvjesnom budućnosti i mogućnosti neuspjeha, u srčiki njihova bića stoji pouzdanje, iskonsko povjerenje da taj život ipak može i mora uspjeti. Pouzdanje nije upravljeno samo na njihovu spremnost i zauzetost, nego je u njemu prisutno i nešto drugo. Pitanja koja treba postaviti jesu: odakle iskonsko pouzdanje? U koga se više ili manje svjesno pouzdavaju?

3.3. Otvorenost i nadilaženje u doživljaju ljubavi

Doživljaj ljubavi i njen proces o kojem je bilo govora, može biti relativno lagan put osvješćivanja transcendentálnih dimenzija u tom specifičnom roditeljskom iskustvu davanja i rođenja novog života.

Ljubav budi novi život. Obećava svoju prisutnost i pomoć bez granica i uvjeta. I kad obećano ispuni, vidi da otvorenost daleko nadilazi što je obećala. Upravo je takvo nešto roditeljska ljubav, koja je u velikom intenzitetu upravo onda kad se roditelji odlučuju za novi život i kad ga donese na svijet. No, odmah osjećaju da to nije ono posljednje, nekamo su dalje upućeni. S pravom se mogu pitati: ako to nije ono posljednje i ako ta beskonačnost kojoj sam upućen ipak postoji, što je to sve skupa u meni? Roditeljima treba pomoći da svjesno zapaze tu temeljnu otvorenost u doživljaju ljubavi i dovesti do pitanja: odakle dolazi ta bezgranična težnja i želja? Nije li tu u svemu skriven netko tko kuca na naša vrata? Netko veći od nas, koga ne poz-

najemo?⁹⁶.

Sebe kao par, dijete, cijeli sklop doživljaja, napose ljubavi, oni osjećaju kao poklon.

Osvješćivanje tih njihovih iskustava dovodi roditelje do prepoznavanja "tragova" Tajne koja stoji kao utemeljenje ovih čovječjih težnji i usmjerenosti. I vjerojatno će kasnije u navještaju moći lako razumjeti riječi Ivanove poslanice: "Ljubav dolazi od Boga" /1 Iv 4,7/.

3.4. Na putu traženja

Treba reći da se u ovim iskustvima ne radi o "dokazima" Božje opstojnosti, nego o otkrivanju transcencije koju čovjek nosi u sebi. Tu dimenziju želimo čovjeku iznova staviti pred oči i izazvati ga na razmišljanje i traženje. Tek tada kad čovjek počne reagirati, kad se uputi određenim "tragovima" za Nekim, onda se može doći s navještajem poput Pavla na Aeropagu: pa to je Bog kojeg vi ne znajući tražite i čiji poziv osjećate u svome iskustvu /usp. Dj 17, 25/.

Čovjek se nužno mora otvoriti pitanjima smisla. Dok je zatvoren nije u stanju primiti navještaj. Važno je postići da počne tražiti i podržavati ga u nastavku dok ne stigne do cilja.

Ovdje želim posebno naglasiti da je za roditelje od presudne važnosti da se stave na put traženja. Metodološki bi bilo krivo, prije njihove refleksije, prije njihova suočenja sa samima sobom i svojim iskustvom i pitanjima koja izviru iz njega, zatvoriti cijeli proces jednostavnim odgovorom: Bog je smisao našeg života⁹⁷.

3.5. I još: prvo pitanje

Posvetio sam relativno mnogo prostora

⁹⁶ Usp. Holandski katekizam, str. 281-282.

⁹⁷ Usp. Netzer, 133-134.

ra ovom dijelu, koji bi mogao biti "materijal" za prvi duži i ozbiljni susret, možda čak i za više, upravo zato što sam uvjerenja da nismo, barem ne u dovoljnoj mjeri, mislili na ove sadržaje i da su nam polazišta ponajčešće birokratsko-administrativnog karaktera. Ma koliko ovo izgledalo beznačajno i banalno, usudujem se izreći: prvo pitanje ne bi trebalo biti o luknu, upisanosti, nepoznavanju, pa čak i o crkvenom vjenčanju /to će biti u svoje vrijeme!/, nego: Kako ste? Kako kao otac, kao majka, kao dijete?

Ima bogatstva u tom događaju, samo nam nedostaje pažnje i interesa za njih i njihovo.

IV. SKICE ZA SUSRETE SA RODITELJIMA⁹⁸

Slijedeći usmjerenje koje sam dao u br. II, 5. i imajući u vidu iznesenu problematiku glede impostacije pretrksne kateheze /cijeli br. II./, nakon opširnije razrade onoga što bi mogao biti sadržaj "prvog" susreta, ovdje bih samo po točkama donio skicu pojedinih susreta, slijedeći uglavnom dijelove samog Obreda.

Ovdje je također važno naglasiti da to trebaju biti bitni navještaji, koji će se tokom daljnjih susreta razvijati. Isto je važno imati na umu potrebu međuprotora da bi susreti mogli naći odjeka u duši roditelja i da se malo "slegnu". Nije dobro "pretrpati" ih dugačkim susretima.

Kreativnost glede znakova i zornost za pojedine akcije mogu ovdje doći do punog izražaja. Za dimenziju crkvenosti i doživljaj Crkve važno je da se barem jedan susret ima s više obitelji, odnosno

da se tokom vremena stvore "ekipe" laika specijalizirane za ovaj pastoral. Ne treba se uplašiti ovog broja /5/, ali mislim da bez dva susreta plus onaj prvi /dakle 3/ ne bi išlo.

Prvi susret:

EGZISTENCIJALNA SITUACIJA RODITELJA I NJIHOVA PITANJA I PROBLEMI
/vidjeti br. III/

Drugi susret:

ZNAKOVI I AKCIJE PRVOG DIJELA OBREDA: PRIMANJE DJETETA I RODITELJA

Tu je dijalog o imenu djeteta /br. 37/, želje, krštenje te obveza roditelja i kumova /br. 39/ uz znak križa /br. 41/. Izgleda da je moguće upravo davanjem imena i označivanjem križem pružiti roditeljima nekoliko odgovora i navještaja za njihovu egzistencijalnu problematiku, o kojoj je bilo govora.

1. *Bog zove imenom svoje stvorenje*

Jedinstvenost i neponovljivost. Ime = = čovjek. Ime = poslanje.

2. *Znak križa*

a. Križ znak Isusa Krista /navještaj Isusa Krista: orisati njegov život i osobnost/.

b. Križ znak roditeljske vjere i izbora /u njihovoj vjeri sudjeluje dijete; životna opcija/.

c. Križ znak zajednice koja slijedi Krista /sveza s kumovima kao predstavnicima zajednice i odnos zajednice i krštenja/.

3. *Odgoj u znaku križa - ljubavi i izabranom imenu.*

/samo što je koji put o imenu govoriti prekasno, ali zašto ne bi počeli odga-

⁹⁸ Koliko bude interesa i korisno "skice" se

mogu razraditi drugom prilikom

jati!/.

Treći susret:

SLUŽBA RIJEČI U OBREDU I RODITELJSKI ODGOVOR

Bog zapodijeva razgovor s čovjekom. Iznosi svoj plan. Iznosi sebe. Čovjek se udaljio i upao u zlo /br. 57/. I dijete je ušlo u taj naš svijet pa molimo i za njega /br. 49/, da ga Bog štiti /polaganje ruke br. 51/. Roditelji imaju svoj odlučujući momenat: ispovijest vjere /br. 58/. /Molitva o blagoslovu vode je ispuštena jer se o znaku vode govori posebno i opširnije/.

1. Biblija - Božja riječ zaodjevena u ljudsku i povijest Božjeg drugovanja s ljudima

- a. Kulturni fenomen
- b. Božja riječ u ljudskom ruhu
- c. Iskustvo Božje blizine
- d. Neki problemi /nepogrešivost, nadahnuće, sektaška tumačenja, odnosno problemi naših sugovornika!/.

2. Odricanje od zla i ispovijest vjere roditelja

- a. Bog i ljudska sloboda
- b. Zlo i grijeh u svijetu
- c. Posljedice grijeha
- d. Problem izvornog grijeha
- e. Odricanje od grijeha
- f. Ispovijest vjere /čin vjere; sadržaj: Isus uskrsli...; Istinitost izgovorenih riječi - poštenjem i dostojanstvenom dosljednošću!/.

Četvrti susret:

SREDIŠNJI ZNAK SAKRAMENTA
KRŠTENJA

Voda. Može se za tumačenje uzeti molitva iz Obreda /br. 54/. Opređelio sam se za ovaj slijed:

+

1. Gdje je voda tu je život

- a. Znanost i iskustvo
- b. Ovaj aspekt kroz SZ
- c. Ispunjenje navještaja u NZ
- d. Temeljni učinak krštenja: novo rođenje, novi život

2. Voda je znak čišćenja

- a. Iz svakidanjeg iskustva
- b. SZ: voda označuje i čišćenje od grijeha
- c. NZ: krsna kupelj stvarno čisti
- d. Čišćenje i malo dijete /izvorni grijeh i malo dijete!/.

3. Voda - znak uništenja, smrti i oslobođenja

- a. Događaji iz života
- b. Neki događaji iz SZ
- c. NZ: umrijeti i uskrsnuti s Kristom
- d. Krštenik ima udio u smrti i uskrsnuću Kristovom

Peti susret:

KOMPLEMENTARNI OBREDI

Ima ih više i veoma su znakoviti i osvijetljaju učinke krštenja. Stoga ih treba napose obraditi u onom bitnom.

1. Znak mazanja krizmom

- a. Mazanje i miris u iskustvu
- b. U SZ posvetno sredstvo
- c. U NZ znak izabranja i udioništva u Kristovoj trostrukoj službi
- d. Dijete, roditelji i trostruka služba

2. Oblačenje bijelog odijela

- a. Bjelina u iskustvu
- b. U SZ eshatološka dimenzija
- c. U NZ: znak proslavljenog Krista /Oblačenje prema Pavlu!/.

3. Znak svjetla

- a. Doživljaj tame i svjetla u životu
- b. Značenje svjetla u SZ

- c. Isus svjetlo svijeta
- d. Krštenik sin svjetla

4. "Effeta"

/molitva koja prati akciju br. 65. da je dovoljno sugestija/.

5. Blagoslov

V. ZAKLJUČAK

Problem krštenja djece pastoralni je problem. U pitanju je vjera roditelja, vjerski ambijent u obiteljskim domovima, te odnos zajednice i roditelja. Svakidanje iskustvo nam govori o indiferentnosti i udaljenosti od Crkve mnogih koji traže krštenje.

Kako zapodjeti s njima razgovor? Vjerujem da spomenuto načelo naći ih gdje su, na "onom kilometru njihovog životnog putovanja" i odande se s njima zaputiti na put traženja, može biti od vrijednosti. Događanje oko rođenja novog života doista je prikladno za ozbiljan egzistencijalni razgovor o čovjekovu iskonu, smislu, budućnosti itd.

Zato i prijedlog da polazište bude egzistencijalna situacija roditelja, postepe-

no uvođenje u taj svijet iskustva, zatim Biblije i liturgijskog znaka.

Ono što se ovdje i sprečuje jest vrijeme. Za ozbiljno uvođenje u vjeru potrebno je vrijeme. Mislim da je s jedne strane problem u našoj "ponudi" koja na neki način ne uspije biti ona koja "hvata", i s druge strane nismo dovoljno zahtijevni. Možda zbog svijesti o našem stanju u ponudi nismo opravdano hrabri u zahtijevanju.

Koliko zahtijevati od roditelja? Ni premalo ni previše. Ali, radi odlučujućeg odnosa vjere i sakramenta, smatram da je nužno inzistirati na činu obraćenja barem u njegovom početnom stadiju. Barem jedan korak naprijed. Inače sve dolazi u pitanje, pogotovo, što treba naglasiti tokom razgovora, poštenje i dostojanstvo njihovih odgovora i čina u Obredu.

Kad kažem "ne previše", tim želim reći da je nužno s roditeljima nastaviti dijalog poslije krštenja. Od krštenja do polaska u školu imamo "pastoralni vakuum" glede naše asistencije roditeljima u svezi religioznog odgoja, glede trajne formacije roditelja i za odgojiteljsku ulogu u pojedinim stadijima dječjeg odgoja i za njihov bračno-obiteljski život.